ГАДААД ХУДАЛДААНЫ САРЫН ТОЙМ*

2018 оны 10 дугаар сар

Ерөнхий тойм: Энэ оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр гадаад худалдааны нийт бараа эргэлтийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 24%-иар буюу 2,101 сая ам.доллараар өсч 10,820 сая ам.долларт хүрсэн. Үүнд экспорт 15%-иар буюу 756 сая ам.доллараар, импорт 38%-иар буюу 1,345 сая ам.доллараар тус тус өссөн нь нөлөөлсөн. Тайлант хугацаанд худалдааны тэнцэл өнгөрсөн оны мөн үеэс 589 сая ам.доллараар буурч 1,069 сая ам.долларын ашигтай байна.

Хүснэгт 1. Гадаад худалдааны гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	Жилээр			Өөрчлөлт				Эхний 10 сар			Өөрчлөлт			
	2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016		2016	2017	2018	2017/2016		2018/2017	
				Дүн	Хувь	Дүн	Хувь				Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Эргэлт	**8,467**	**8,274**	**10,536**	**(192)**	**-2%**	**2,262**	**27%**	**6,494**	**8,719**	**10,820**	**2,225**	**34%**	**2,101**	**24%**
Экспорт	4,669	4,916	6,201	247	5%	1,284	26%	3,726	5,189	5,945	1,463	39%	756	15%
Импорт	3,798	3,358	4,335	(439)	-12%	977	29%	2,768	3,530	4,876	762	28%	1,345	38%
Тэнцэл	**872**	**1,558**	**1,865**	**686**		**307**	**20%**	**957**	**1,659**	**1,069**	**701**	**73%**	**(589)**	**-36%**

Валютын төлбөртэй худалдааны тэнцэл** 2018 оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 437 сая ам.доллараар буурч 1,367 сая ам.долларын ашигтай гарсан байна.

Зураг 1. Валютын төлбөр (ВТ)-тэй худалдаа /3 сарын гулсах дундаж/

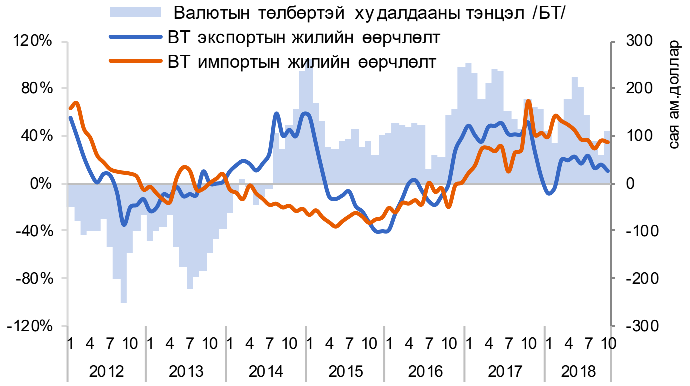

Зураг 2. Худалдааны тэнцэл, голлох түнш орнуудаар

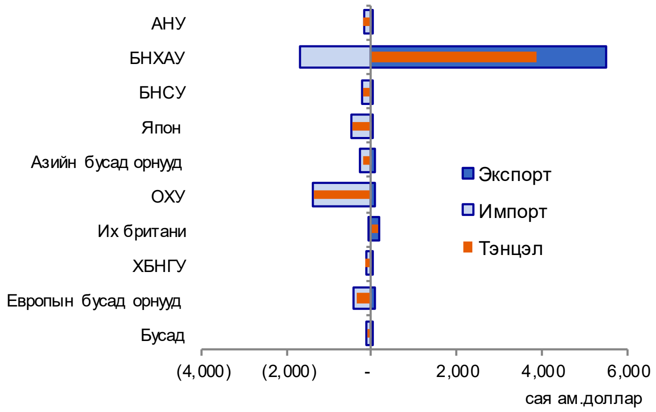

Хөрш орнуудтай хийсэн худалдааг авч үзвэл, нийт бараа эргэлтийн 66% буюу 7,158 сая ам.долларын худалдааг БНХАУ улстай, 14% буюу 1,464 сая ам.долларын худалдааг ОХУ-тай хийжээ. ОХУ-тай хийсэн худалдаа өмнөх оны мөн үеэс 37%-иар, БНХАУ-тай хийсэн худалдаа 29%-иар тус тус өссөн байна.

Зураг 3. Худалдааны нөхцөлийн индекс /3 сарын гулсах дундаж/

Гадаад худалдааны нөхцөлийн индекс 10 дугаар сард өмнөх оны мөн үеэс 15%-иар, өмнөх сараас 0.1%-иар өсч 1.939-д хүрлээ. Худалдааны нөхцөл өмнөх оны мөн үеэс сайжирахад чулуун нүүрс, зэсийн экспортын үнийн өсөлт голлон нөлөөлөв.

**Энэхүү тоймыг ГЕГ-ын "Гадаад худалдааны барааны статистик мэдээлэл"-д үндэслэн, дэлхийн улс орнуудын Төв банкны практикт нийцүүлж, судалгаа шинжилгээний ажлын хэрэгцээнд зориулан боловсруулав.*

*** Нийт худалдааны дүнгээс дахин экспорт/импорт, боловсруулах бараа, бараа солилцоо, хөрөнгө оруулалтаар нийлүүлсэн бараа, гадаадын зээлийн хөрөнгөөр нийлүүлсэн бараа болон бусад барааг хассан дүн болно.*

Экспорт

Экспорт 2018 оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 15%-иар буюу 756 сая ам.доллараар өсөв. Үүнд уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспорт өссөн нь нийт экспортыг 13 нэгж хувиар өсгөх чиглэлд нөлөөлөв. Уул уурхайн түүхий эдийн нийт экспортод эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 0.1 хувиар өссөн бол аж үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний экспортын эзлэх хувь 0.6 нэгж хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 3. Экспортын гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	2016			2017			2018			Δ (2017/2016)			Δ (2018/2017)		
	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Дүн	Өсөлт	%²	Дүн	Өсөлт	%²
1. Уул уурхай		**3,169**	**85%**		**4,592**	**88%**		**5,267**	**89%**	**1,423**	**45%**	**38%**	**675**	**15%**	**13.0%**
1.1. Зэсийн хүдэр, баяжмал	1,321	1,393	37%	1,204	1,302	25%	1,205	1,669	28%	(91)	-7%	-2%	367	28%	7%
1.2. Чулуун нүүрс	18,557	605	16%	28,143	1,911	37%	30,941	2,439	41%	1,306	216%	35%	528	28%	10%
1.3. Боловсруулаагүй нефть	6,564	269	7%	6,308	306	6%	4,968	327	5%	38	14%	1%	20	7%	0%
1.4. Төмрийн хүдэр, баяжмал	5,332	209	6%	5,030	261	5%	6,048	274	5%	51	24%	1%	14	5%	0%
1.5. Мөнгөжөөгүй алт /кг/	10,955	445	12%	12,589	515	10%	3,432	144	2%	70	16%	2%	(370)	-72%	-7%
1.6. Цайрын хүдэр, баяжмал	106	117	3%	101	151	3%	103	167	3%	34	29%	1%	16	11%	0%
1.7. Жонш, лейцит, нефелинт	207	50	1%	245	63	1%	422	141	2%	13	26%	0%	77	122%	1%
1.8. Молибдений хүдэр, баяжмал	4	20	1%	6	32	1%	5	40	1%	12	60%	0%	9	27%	0%
1.9. Гянтболдын хүдэр, баяжмал	1	9	0%	1	7	0%	1	6	0%	(2)	-25%	0%	(1)	0%	0%
1.10. Мөнгө /тонн/	79	34	1%	0	1	0%	0	1	0%	(33)	-98%	-1%	(0)	0%	0%
1.11. Бусад	75	17	0%	307	44	1%	434	58	1%	27	20x	1%	15	34%	0%
2. Мал аж, ахуй	160	**270**	**7%**	291	**336**	**6%**	326	**420**	**7%**	**66**	**24%**	**2%**	**83**	**25%**	**1.6%**
2.1. Амьд мал, малын мах	5	12	0%	19	36	1%	26	59	1%	25	212%	1%	23	63%	0%
2.2. Арьс, шир	134	19	1%	248	19	0%	275	13	0%	(1)	-3%	0%	(5)	-28%	0%
2.3. Малын өлөн гэдэс	0	5	0%	0	5	0%	0	7	0%	0	5%	0%	2	0%	0%
2.4. Ноолуур	6	214	6%	7	251	5%	8	313	5%	37	17%	1%	61	24%	1%
2.5. Ноос, бусад үс, хялгас	14	19	1%	15	23	0%	13	25	0%	4	19%	0%	2	8%	0%
2.6. Бусад	0	1	0%	1	2	0%	3	3	0%	1	65%	0%	1	34%	0%
3. Газар тариалан	116	**16**	**0%**	148	**12**	**0%**	34	**7**	**0%**	**(4)**	**-25%**	**0%**	**(4)**	**-36%**	**-0.1%**
4. Аж үйлдвэрлэл	223	**270**	**7%**	350	**248**	**5%**	191	**250**	**4%**	**(22)**	**-8%**	**-1%**	**2**	**1%**	**0.0%**
4.1. Хүнс	5	27	1%	16	68	1%	20	57	1%	41	151%	1%	(11)	-16%	0%
4.2. Ноолууран эдлэл	1	21	1%	1	27	1%	1	30	1%	6	29%	0%	3	11%	0%
4.3. Бусад хувцас, гутал, эдлэл	1	11	0%	2	13	0%	3	21	0%	2	13%	0%	8	63%	0%
4.4. Уул уурхай	25	70	2%	30	93	2%	46	90	2%	23	32%	1%	(2)	-2%	0%
4.5. Цахилгаан, электрон бараа	0	4	0%	0	1	0%	0	3	0%	(4)	-81%	0%	2	215%	0%
4.6. Машин механик, тоног төхөөрөмж, эд анги	1	129	3%	1	41	1%	3	45	1%	(88)	-68%	-2%	4	10%	0%
4.7. Бусад	190	7	0%	300	6	0%	118	4	0%	(1)	-18%	0%	(2)	-29%	0%
5. Бусад	1	**1**	**0%**	1	**1**	**0%**	1	**1**	**0%**	**0**	**4%**	**0%**	**0**	**8%**	**0.0%**
Нийт дүн		**3,726**			**5,189**			**5,945**		**1,463**	**39%**		**756**	**15%**	

%² - Нийт өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to growth)

Хүснэгт 4. Экспортын өөрчлөлт, 2018 оны 10 дугаар сар

Төрөл	Тоо хэмжээний өөрчлөлт	%	Үнийн өөрчлөлт	%	Нийт өөрчлөлт	%
1. Уул уурхай	**(135)**		**810**		**675**	**15%**
1.1. Зэсийн хүдэр, баяжмал	1	0%	365	100%	367	28%
1.2. Чулуун нүүрс	221	42%	307	58%	528	28%
1.3. Боловсруулаагүй нефть	(88)	-431%	109	531%	20	7%
1.4. Төмрийн хүдэр, баяжмал	46		(32)		14	5%
1.5. Мөнгөжөөгүй алт /кг/	(386)	104%	15	-4%	(370)	-72%
1.6. Цайрын хүдэр, баяжмал	3	19%	13	81%	16	11%
1.7. Жонш, лейцит, нефелинт	59	76%	18	24%	77	122%
1.8. Молибдений хүдэр, баяжмал	(5)	-64%	14	164%	9	27%
1.11. Бусад	17	116%	(2)	-16%	15	34%
2. Мал аж, ахуй	**65**		**18**		**83**	**25%**
2.1. Амьд мал, малын мах	16	70%	7	30%	23	63%
2.2. Арьс, шир	1	-26%	(6)	126%	(5)	-28%
2.3. Малын өлөн гэдэс	1	81%	0	19%	2	0%
2.4. Ноолуур	48	78%	14	22%	61	24%
3. Газар тариалан	**(25)**		**21**		**(4)**	**-36%**
4. Аж үйлдвэрлэл	**60**		**(58)**		**2**	**1%**
5. Бусад	**(1)**		**1**		**0**	**8%**
Нийт дүн	**(36)**		**792**		**756**	**15%**

** Ижил зориулалттай боловч харилцан адилгүй шинж чанартай бараа бүтээгдэхүүнүүд 1 ангилалд багтдаг тул дээрх тооцоолол нь зөвхөн ерөнхий хандлагыг харуулах тойм тооцоолол болохыг анхаарна уу.*

2018 оны эхний 10 сард экспортын гадаад худалдааны тоо хэмжээний өөрчлөлтөөс шалтгаалж 36 сая ам.доллараар буурсан бол үнийн өөрчлөлтөөс шалтгаалж 792 сая ам.доллараар өссөн байна. Чулуун нүүрс, зэсийн баяжмалын экспортын биет хэмжээний өөрчлөлтөөс шалтгаалж 222 сая ам.доллараар, үнийн өсөлтөөс шалтгаалж 672 сая ам.доллараар өссөн байна. Аж үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний экспортын биет хэмжээ өссөнөөс шалтгаалж 60 сая ам.доллараар өссөн боловч үнийн өөрчлөлтөөс шалтгаалан 58 сая ам.доллараар буурсан байна.

Зураг 4. Дэлхийн зах зээл дээрх уул уурхайн түүхий эдийн үнэ

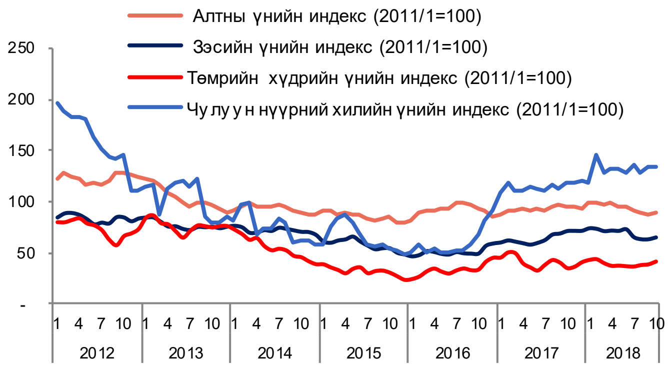

Дэлхийн зах зээл дээрх 1 унц алтны дундаж үнэ 2018 оны 10 дугаар сард 1,215 ам.долларт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 5%-иар буурсан хэдий ч өнгөрсөн сараас 1.4%-иар өссөн байна. “А” зэрэглэлийн цэвэршүүлсэн зэс болон төмрийн хүдрийн дундаж үнэ тайлант сард харгалзан 6,220; 73 ам.долларт хүрч өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад зэс 8%-иар буурсан, харин төмрийн хүдэр 19%-иар өссөн бол өнгөрсөн сараас зэс 2.8%-иар, төмрийн хүдэр 7.3%-иар өссөн байна. Чулуун нүүрсний экспортын хилийн үнэ 10 дугаар сард 81 ам.долларт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 13%-иар, өмнөх сараас 0.3%-иар өссөн байна.

Импорт 2018 оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 38%-иар буюу 1,345 сая ам.доллараар өссөн. Импортын өсөлтийг ерөнхий ангиллаар задалж үзвэл хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний өсөлт 19 нэгж хувийг, хэрэглээний бүтээгдэхүүний өсөлт 8 нэгж хувийг, нефтийн бүтээгдэхүүний өсөлт 7 нэгж хувийг, аж үйлдвэрийн орц бүтээгдэхүүний өсөлт 4 нэгж хувийг бүрдүүлж байна.

Хүснэгт 5. Импортын гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	2016			2017			2018			Δ (2017/2016)			Δ (2018/2017)		
	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Тоо/хэм (мян нэгж)	Дүн	%	Дүн	Өсөлт	%²	Дүн	Өсөлт	%²
Хэрэглээний бүтээгдэхүүн		**956**	**35%**		**1,050**	**30%**		**1,340**	**27%**	**94**	**10%**	**3%**	**291**	**28%**	**8%**
Түргэн эдэлгээтэй	688	522	19%	697	594	17%	805	705	14%	72	14%	3%	112	19%	3%
Хүнс	*321*	360	*13%*	*316*	412	*12%*	*383*	488	*10%*	*52*	*14%*	*2%*	*76*	*19%*	*2%*
Эм, тариа	*2*	74	*3%*	*2*	77	*2%*	*2*	98	*2%*	*3*	*4%*	*0%*	*20*	*26%*	*1%*
Бусад түргэн эдэлгээтэй бараа	*365*	87	*3%*	*378*	105	*3%*	*419*	120	*2%*	*17*	*20%*	*1%*	*15*	*14%*	*0%*
Удаан эдэлгээтэй	108	434	16%	*179*	456	13%	*197*	635	13%	22	5%	*1%*	179	39%	*5%*
Гутал, хувцас, цүнх	*39*	43	*2%*	*58*	51	*1%*	*49*	61	*1%*	*8*	*19%*	*0%*	*10*	*19%*	*0%*
Гэр ахуйн цах.хэрэгсэл ба тавилга	*21*	80	*3%*	*66*	73	*2%*	*80*	95	*2%*	*(7)*	*-9%*	*0%*	*21*	*29%*	*1%*
Авто машин, түүний сэлбэг хэрэгсэл	*1*	261	*9%*	*1*	277	*8%*	*1*	411	*8%*	*16*	*6%*	*1%*	*134*	*48%*	*4%*
Бусад удаан эдэлгээтэй бараа	*48*	50	*2%*	*54*	55	*2%*	*67*	69	*1%*	*5*	*9%*	*0%*	*14*	*26%*	*0%*
Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн	*947*	**981**	**35%**	*927*	**1,358**	**38%**	*1,236*	**2,015**	**41%**	**376**	**38%**	**14%**	**657**	**48%**	**19%**
Машин, механик тоног төхөөрөмж, эд анги	13	574	21%	22	846	24%	27	1,263	26%	272	47%	10%	417	49%	12%
Суудлаас бусад тээврийн хэрэгсэл, эд анги	1	197	*7%*	1	247	*7%*	1	378	*8%*	*50*	*26%*	*2%*	*131*	*53%*	*4%*
Машин механик, тоног төхөөрөмж, эд анги	12	377	*14%*	22	599	*17%*	26	884	*18%*	*221*	*59%*	*8%*	*286*	*48%*	*8%*
Барилгын материал	638	250	9%	542	370	10%	691	572	12%	120	48%	4%	202	55%	6%
Хөрөнгө оруулалтын бусад бараа	46	157	6%	52	142	4%	37	180	4%	(15)	-10%	-1%	38	27%	1%
Аж үйлдвэрлэлийн орц	817	**426**	**15%**	1,171	**454**	**13%**	1,306	**608**	**12%**	**27**	**6%**	**1%**	**155**	**34%**	**4%**
Хүнсний орц	185	51	2%	35	16	0%	273	75	2%	(34)	-68%	-1%	59	358%	2%
Химийн бүтээгдэхүүн	98	68	2%	155	89	3%	167	101	2%	21	31%	1%	12	13%	0%
Даавуу, утас, арьс, савхин эдлэл	21	15	1%	38	18	1%	66	25	1%	3	19%	0%	7	37%	0%
Цахилгаан эрчим хүч	1	102	4%	2	111	3%	1	118	2%	10	10%	0%	7	6%	0%
Металлын хүдэр, баяжмал болон хаягдал	1	1	0%	1	1	0%	0	1	0%	(1)	-57%	0%	(0)	-7%	0%
Бусад аж үйлдвэрлэлийн зориулалтай	640	190	7%	695	218	6%	729	289	6%	28	15%	1%	71	33%	2%
Нефтийн бүтээгдэхүүн	**817**	**401**	**14%**	**1,171**	**663**	**19%**	**1,306**	**906**	**19%**	**263**	**66%**	**9%**	**243**	**37%**	**7%**
Дизель түлш	413	184	7%	676	351	10%	694	460	9%	167	90%	6%	109	31%	3%
АИ-92, АИ-95	264	129	5%	313	185	5%	297	211	4%	56	43%	2%	26	14%	1%
А-80 болон бусад	140	87	3%	183	128	4%	314	236	5%	40	46%	1%	108	84%	3%
Бусад	**9**	**5**	**0%**	**13**	**6**	**0%**	**260**	**6**	**0%**	**1**	**30%**	**0%**	**(0)**	**-6%**	**0%**
Нийт дүн		**2,768**			**3,530**			**4,876**		**762**	**28%**		**1,345**	**38%**	

%² - Нийт өсөлтөд оруулсан хувь нэмэр (contribution to growth)

Хүснэгт 6. Импортын өөрчлөлт, 2018 он

Төрөл*	Тоо хэмжээний өөрчлөлт	%	Үнийн өөрчлөлт	%	Нийт өөрчлөлт	%
Хэрэглээний бүтээгдэхүүн	**167**	**57%**	**124**	**43%**	**291**	**28%**
Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн	**343**	**52%**	**314**	**48%**	**657**	**48%**
Аж үйлдвэрлэлийн орц	**65**	**42%**	**90**	**58%**	**155**	**34%**
Нефтийн бүтээгдэхүүн	**100**	**41%**	**143**	**59%**	**243**	**37%**
Дизель түлш	12	11%	97	89%	109	31%
АИ-92, АИ-95	(11)	-42%	37	142%	26	14%
А-80 болон бусад	99	91%	9	9%	108	84%
Бусад	**5**		**(6)**		**(0)**	**-6%**
Нийт дүн	**680**	**51%**	**665**	**49%**	**1,345**	**38%**

** Ижил зориулалттай болович харилцан адилгүй шинж чанартай бараа бүтээгдэхүүнүүд 1 ангилалд багтдаг тул дээрх тооцоолол нь зөвхөн ерөнхий хандлагыг харуулах тойм тооцоолол болохыг анхаарна уу.*

2018 оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний импорт 657 сая ам.доллараар, хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт 291 сая ам.доллараар, нефтийн бүтээгдэхүүний импорт 243 сая ам.доллараар, аж үйлдвэрлэлийн орц бүтээгдэхүүний импорт 155 сая ам.доллараар тус тус өссөнөөр нийт импорт 1,345 сая ам.доллараар өссөн байна.

Зураг 5. Импортын бүтээгдэхүүний жилийн өсөлт /3 сарын гулсах дундаж/

Нефтийн бүтээгдэхүүний импортын хилийн үнэ 2018 оны 10 дугаар сард өмнөх оны мөн үеэс 23 хувиар, өмнөх сараас 8 хувиар өсч тонн тутамд 760 ам.долларт хүрэв.